

Edukacja ekologiczna

Barbara BARANIAK

Poradnictwo zawodowe otwarte na kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa

Career counselling open to shaping environmental awareness of the society

Słowa kluczowe: studia podyplomowe, poradnictwo zawodowe, świadomość ekologiczna społeczeństwa, teoria poradnictwa zawodowego, unowocześnianie poradnictwa zawodowego.

Key words: postgraduate studies, career counselling, environmental awareness of the society, the theory of career counselling, modernization of career counselling.

Abstract. Postgraduate studies „Career counselling open to shaping the ecological awareness of the society” organized at the Faculty of Pedagogical Sciences at the Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw, as a part of the project co-financed by funds from Norway, Iceland and Liechtenstein, EEA funds and national measures, have undertaken new issues concerning shaping the ecological awareness of the society as a part of career counselling. It is a new problem, concerning its content, which has not been the issue of career counselling yet or career counsellors who were not conscious enough. These issues are becoming the necessity of contemporary challenges and it is the reason why they were included into the curriculum of the postgraduate studies mentioned above.

Wstęp. Podyplomowe studia **Poradnictwo zawodowe otwarte na kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa** zorganizowane na Wydziale Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w ramach tożsamego projektu współfinansowanego z funduszy z Norwegii, Islandii oraz Lichtensteinu, tzw. funduszy EOG oraz środków krajowych, podjęły nowe zagadnienie kształtowania świadomości ekologicznej społeczeństwa, włączając w to zadanie doradców zawodowych. Dotychczas problematyka ekologiczna była przedmiotem zainteresowań tak poradnictwa zawodowego, jak i doradców zawodowych.

Treść podyplomowych studiów „Poradnictwo zawodowe otwarte na kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa” w modelowaniu i unowocześnieniu poradnictwa zawodowego. Aktualnie mało przyjazny dla człowieka stan środowiska przyrodniczego stał się treścią studiów podyplomowych „Poradnictwo zawodowe otwarte na kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa”, realizowanych przez Wydział Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie w ramach projektu finansowanego przez darczyńców z Norwegii, Islandii oraz Lichtensteinu, tzw. funduszy EOG oraz środków krajowych. Przyjęte efekty kształcenia (tab. 1) podlegały ocenie. Weryfikowano poziom wiedzy za pomocą testu w badaniu podłużnym, zaś umiejętności oceniano na podstawie przygotowanych przez słuchaczy tematycznych prezentacji. Kluczową pozycją zarówno programu, jak i oceniania osiągnięć słuchaczy był model treści kształcenia wpisany w teorię zmiany, co stanowiło tło teoretyczne badania, a następnie analiz osiągnięć słuchaczy¹.

Teoria zmiany u podstaw dynamicznego modelu treści kształcenia. Projektowanie treści kształcenia form edukacyjnych nie jest wciąż jednorodnie definiowane. W nurt teorii zmiany wpisują się poglądy J.K. Daviesa, a także K. Kruszewskiego² i B. Niemierki³. Ich zdaniem treść kształcenia jako treść zmiany, opisują wynik procesu kształcenia, czyli przechodzenie uczenia „od poziomu ignorancji do poziomu biegłości”⁴, co „odbywa się dzięki różnym, ale warunkującym się nawzajem czynnościom uczniów i nauczycieli, które z jednej strony opierają się na materiale nauczania, a z drugiej wiodą do zmiany w wiedzy ucznia, jego systemie wartości, umiejętności i wiadomościach”⁵. Ich mierzalność to zasługa B. Niemierko⁶, który określa je jako *system nauczanych czynności pod względem celu, materiału i wymagań przetworzonych z postaci programowej na osiągnięcia uczniów*⁷. Odpowiadają one osiągnięciom niezbędnym, które zarazem są standardem edukacyjnym⁸. W przypadku studiów podyplomowych są nimi efekty kształcenia, stanowiące podstawę do oceny stopnia opa-

¹ ECVET – *European Credit System for Vocational Education & Training. Podstawowe informacje oraz wskazówki dotyczące organizowania mobilności edukacyjnej*. Warszawa. Zespół Ekspertów ECVET Polska 2014, s. 7.

² K. Kruszewski, *Zmiana a wiadomości. Perspektywy dydaktyki ogólnej*. Warszawa 1987.

³ B. Niemierko, *Planowa zmiana w uczeniu jako osnowa dydaktyki. Perspektywy pomocnicze*. „Kwartalnik Pedagogiczny” Nr 1, 1983; Zob. także: Tenże, *Od pomiaru sprawdzającego do dydaktyki*. „Edukacja” Nr 1, 1985; Tenże, *Treść nauczania jako pojęcie i dźwignia rozwoju dydaktyki*. „Edukacja” Nr 1, 1988; Tenże, *Pomiar sprawdzający w dydaktyce*. Warszawa 1990; Tenże, *Między oceną szkolną a dydaktyką*. Warszawa. 1991, wyd. I; 1999, wyd. II Tenże, *Pomiar wyników kształcenia zawodowego*. Warszawa 1996, wyd. I; 1997 wyd. II; Tenże, *Od celów operacyjnych przedmiotu szkolnego do ewaluacji programów kształcenia*. Brwinów 2000; Tenże, *Kształcenie szkolne. Podręcznik skutecznej dydaktyki*. Warszawa 2007.

⁴ K. Kruszewski, op. cit., s. 90.

⁵ Tamże, s. 90.

⁶ Tamże, s. 39.

⁷ B. Niemierko, *Inwentarz programowy*. W: Ornstein A.C., Hunkins F.P. (1998): *Program szkolny. Założenia, zasady, problematyka* Warszawa 1998, s. 413.

⁸ B. Niemierko, *Pomiar wyników kształcenia zawodowego*. Warszawa 1996, s. 30.

nowania osiągnąć⁹. Ich zakres wyznaczyły propozycje modelowania opisu zawodu doradcy zawodowego o zagadnienia z zakresu kształtowania świadomości ekologicznej społeczeństwa.

Treści kształcenia podyplomowych studiów. Projekcja modelowania treści podyplomowych studiów „Poradnictwo zawodowe otwarte na kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa” wpisuje się w zbiory poniższych, nowych zadań dla doradców zawodowych, m.in.: 1) Przygotowania doradców zawodowych do popularyzacji treści ekologicznych, towarzyszących kształceniu zawodowemu uczących się; 2) Diagnozy Klasyfikacji Zawodów i Specjalności oraz Klasyfikacji Zawodów i Specjalności Szkolnictwa Zawodowego i obecności w nich zawodów bliskich środowiskuprzyrodniczym; 3) Diagnozy opisów zawodów ukazującej zadania zawodowe promujące problemy środowiskowe; 4) Popularyzacji technologii energooszczędnych, emisji spalin, gospodarki wodno-ściekowej, czyli działalności przyjaznej środowisku; 5) Diagnozy stanu przyrody w pobliżu zakładów pracy, uważanych za tzw. jej „szkodników”; 6) Popularyzacji terenów określanych mianem „zielonych płuc”, czyli miejsc przyjaznych życiu i pracy człowieka; 7) Kształtowania świadomości ekologicznej doradców zawodowych; 8) Kształtowania i rozwijania podstawowych umiejętności promujących zawody, kształcenie i pracę przyjazną przyrodzie; 9) Wspierania uczniów w dokonywaniu wyboru kierunku kształcenia i pracy zawodowej przyjaznej środowisku przyrodniczemu; 10) Nadawania priorytetu treściom ekologicznym w edukacji szkolnej i pozaszkolnej, wpisującej się w kształtowanie postaw uczniów, pracowników i pracodawców, przyjaznych środowisku przyrodniczemu; 12) Przybliżania, promowania i wspierania przez doradców zawodowych nowo tworzonej miejsc pracy, ukierunkowanych i promujących odnawialne źródła energii, technologie ekologiczne i rozwiązania w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, emisji spalin itp.¹⁰

Wybrane nowe zadania, które nie powinny pozostać obce współczesnej pracy doradcy zawodowego (tab. 1), prezentuje modułowy program powyżej przybliżonych studiów podyplomowych.

Analiza programu podyplomowych studiów „Poradnictwo zawodowe otwarte na kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa” pokazuje ich specyfikę niezbędną w osiągnięciu założonych celów zarówno ogólnych, jak i szczegółowych. Doradcy zawodowi jako potencjalni odbiorcy rezultatów projektu swymi klientami uczynią uczniów, pracowników, a także osoby zainteresowane rekwalifikacją w swych szansach na zatrudnienie w zawodach proekologicznych. Istotnym elementem powyższych studiów jest moduł samokształcenie w systemie e-learningu, który ma na celu renowację wiedzy z zakresu teorii i metodyki poradnictwa zawodowego i jej naukowych relacji z pedagogiką pracy, w którą wpisana jest teoria poradnictwa zawodowego. Powyższy treściowy zakres studiów wpisal się w stan ilościowego badania ewaluacyjnego¹¹, który dla 94,9% zyskal przychylnosc ocen sluchaczy, a za odpowiednim opowiedzialo się 92,4% sluchaczy, a ze byl zbyt ogolny, wypowiedzialo się tylko 7,5%¹². Rozklad opinii sluchaczy wpisal się w trafność i zasadność doboru treści kształcenia studiów podyplomowych. Ewaluacja według U. Jeruszki to „wartościowanie, ocena, oszacowanie zalet i wartości, ale także zbierania danych i ich interpretacji

⁹ ECVET – *European Credit System for Vocational Education & Training*, op. cit., s. 7.

¹⁰ Zarządzenie Rektora UKSW z 2015 roku, w sprawie zatwierdzenia efektów kształcenia dla studiów podyplomowych „Poradnictwo zawodowe otwarte na kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa”.

¹¹ B. Baraniak, *Ankieta ewaluacyjna badanie ankietowe sluchaczy* op. cit.

¹² Tamże.

w celu podejmowania decyzji”¹³. Ewaluacja i jej kontekst podejmowania decyzji interesujące pozostają również dla H. Randora, który ewaluację utożsamia z „procesem zbierania danych i ich interpretacji w celu podejmowania decyzji”¹⁴. Zatem podstawa do decydowania w kontekście opinii ewaluacyjnych, pozostaje kluczową w dążeniu do wdrażania, a następnie upowszechniania nowych trendów, w tym przypadku edukacyjnych, dotyczących treści ekologicznych i ich obecności w kształceniu doradców zawodowych.

Tabela 1. Modułowy układ programu podyplomowych studiów¹⁵

Moduł I: Środowisko naturalne w kształtowaniu świadomości ekologicznej społeczeństwa

Jednostka modułowa	L. godz., w tym			ECTS
	ogółem	wykłady	ćwiczenia	
Podstawy kształtowania świadomości ekologicznej	34	12	22	8
Podstawy środowiskowej aksjologii i deontologii	28	4	22	7
Działalność gospodarza a środowisko	28	4	22	7
Prawne aspekty ochrony środowiska	12	4	8	1
Kultura a ekologia człowieka	18	2	16	2

Moduł II: Środowisko naturalne w poradnictwie zawodowym – 150 godz. 35 pkt ECTS

Jednostka modułowa	L. godz., w tym			ECTS
	ogółem	wykłady	ćwiczenia	
Zawodownictwo z metodyką poradnictwa zawodowego w wymiarze ekologicznym	51	13	38	11
Poradnictwo zawodowe w rozwoju prośrodowiskowym i prozdrowotnym społeczeństwa	28	8	20	7
Poradnictwo zawodowe w upowszechnianiu i rozwoju gospodarki, w tym rolnictwa, prośrodowiskowo ukierunkowanych	36	8	28	9
Poradnictwo zawodowe a postawy prośrodowiskowe pracowników i pracodawców	35	10	25	8

Moduł III: Doradztwo zawodowe – samokształcenie w systemie e-learningu (L. godz. 80)

Podstawy pedagogiki pracy z zawodownictwem	40
Teorie poradnictwa zawodowego	25
Metodyka poradnictwa zawodowego	15

Ocenianie wzmacniające ewaluację. Wiedzę¹⁶ jako pierwszą kategorię oceniano za pomocą narzędzi testowych. Drugą kategorię, umiejętności¹⁷, opisano autorskimi

¹³ U. Jeruszka, *Uwarunkowania prawno-organizacyjne wdrażania i ewaluacji nowych programów nauczania – stan aktualny i kierunki zmian*. W: *Wdrażanie i ewaluacja treści kształcenia zawodowego* red. K. Symela. Warszawa 1998, s. 23.

¹⁴ H. Randor, *Ewaluacja*. Radom 1996, s. 16.

¹⁵ Tamże.

¹⁶ ECVET – European Credit System, op. cit., s. 7.

¹⁷ Tamże.

tematycznymi prezentacjami skorelowanymi z wykładami oraz branżowymi blokami gospodarki jako miejscami pracy dla wybranych zawodów.

Ocena osiągnięć słuchaczy – założenia i organizacja oceniania. Wymiernym narzędziem oceny osiągnięć słuchaczy, poza ankietą ewaluacyjną, był test osiągnięć¹⁸. Test przeprowadzany był trzykrotnie, to jest na wejściu, tzw. pretest, celem rozpoznania wstępnego stanu wiedzy z zakresu ekologii i jej znaczenia dla kształtowania postaw pro środowiskowych oraz jej znaczenia i potrzeby zastosowania w poradnictwie zawodowym zorientowanym pro środowiskowo, skierowany do słuchaczy studiów podyplomowych. Drugie badanie przeprowadzono tym samym testem po I semestrze (śródttest). Ono już badało osiągnięcia (*credit*) do wyodrębnionych efektów uczenia się, weryfikując stan wiedzy¹⁹, a także umiejętności²⁰. Ostatnie badanie przeprowadzono po zakończeniu studiów, za pomocą tego samego testu w części podstawowej, ale również i poszerzonej o część pytań nowych. Te ostatnia zawierały dodatkowych 18 pytań. W ten sposób posttest²¹ liczył 40 pytań na łączną liczbę 50 pkt. Można zatem powiedzieć, iż badanie miało charakter – pomimo modyfikacji testu o część poszerzona – badania podłużonego²². Analiza odwołuje się również do badania wyjściowego, które stanowiło rozpoznawczy poziom wiedzy ekologicznej wśród słuchaczy, którzy podjęli studia podyplomowe. „Średni poziom wiedzy zaprezentowany na wejściu wynosił 53,0%, a w odniesieniu do modułu I, czyli „Środowiska naturalnego w kształtowaniu świadomości ekologicznej społeczeństwa” wyniósł 56,0%, zaś do modułu II, czyli „Środowiska naturalnego w poradnictwie zawodowym” wyniósł on tylko 50,0%²³. Ta różnica między poziomami wiedzy I i II modułu wynika najprawdopodobniej z tzw. wiedzy potocznej²⁴, poznawanej głównie w toku obserwacji. Dopiero ukazanie jej naukowych podstaw oraz integracja z treściami poradniczymi, jako nowym zagadnieniem, pozwoliła przejść słuchaczom z wiedzy znanej z obserwacji do wiedzy naukowo ugruntowanej. Dlatego moduł I wypadł lepiej na samym wyjściu niż moduł II. Ten kontekst stanowi wskazanie, iż edukację należy uważać za potencjalne miejsce kształtowania i rozwoju postaw przyjaznych środowisku. Zatem wyniki badania na wejściu²⁵ potwierdził j znajomość wiedzy w około połowie jej stanu, opisanego

¹⁸ B. Baraniak, D. Cichy (red.), *Testy osiągnięć słuchaczy uczestniczących w studiach ...* op. cit.

¹⁹ *ECVET – European Credit System*, op. cit.

²⁰ Tamże.

²¹ H. Komorowska, *Metody badań empirycznych w gladodydaktyce*. Warszawa 1982.

²² Z. Wiatrowski, *Podstawy pedagogiki pracy*. Włocławek 2005.

²³ B. Baraniak, D. Cichy (red.), *Testy osiągnięć słuchaczy uczestniczących w studiach...* op. cit.; J. Brzeziński, *Obliczenia wyników testu*. B. Baraniak, *Interpretacja i prezentacja danych testu*. Dokumentacja projektu, Warszawa 2016.

²⁴ T. Hejnicka-Bezwińska, *W poszukiwaniu tożsamości pedagogiki. Świadomość teoretyczno-metodologiczna współczesnej pedagogiki polskiej (geneza i stan)*. Bydgoszcz 1989.

²⁵ Wyniki stanowią przedmiot oceniania (weryfikacji/assessment) określany za pomocą metod i procedur pozwalających na ustalenie, czy uczący się faktycznie przyswoił określona wiedzę, opanował umiejętności i zdobył określone kompetencje. Assessment to inaczej sprawdzenie, czyli weryfikowanie, jak efekty uczenia zostały opanowane. W: *ECVET – European Credit System...* s. 7.

konkretnymi osiągnięciami skorelowanymi z efektami kształcenia (uczenia się)²⁶ studiów podyplomowych, czyli na poziomie, jakiego spodziewał się projektant studiów podyplomowych po zakończeniu kolejnych etapów kształcenia. Za taki przyjęte zostały wyniki słuchaczy po I oraz II semestrze. Poniższe wykresy wraz z opisami i interpretacjami pokazują indywidualne wyniki słuchaczy. Ich zmienność to wynik procesu uczenia się, czyli przyrosty wiedzy każdego słuchacza wraz z odniesieniami do wyniku pretestu. Interesujące są analizy w układzie jednostek modułowych i poszczególnych przedmiotów kształcenia.

Wyniki testów. Ocena osiągnięć słuchaczy studiów podyplomowych odbyła się za pomocą testów²⁷ opracowanych według propozycji wykładowców, skorelowanych z przedmiotowymi efektami kształcenia²⁸.

Zauważalny jest postęp wiedzy między semestrem I i II, pomimo iż ten drugi był trudniejszy, bo został dopełniony 18 pytaniami dodatkowymi, z którymi słuchacze bardzo dobrze poradzili sobie (wykres 3). Ich treść w sposób bardzo czytelny pokazuje zmianę wiedzy, ilustrując osiągnięcia słuchaczy między I a II semestrem. O ile w badaniu po I semestrze wystąpiły oceny 3,5, których już nie wykazało badanie po II semestrze, to również po I semestrze przeważały oceny dobre (4,0) z kilkoma ocenami 4,5 (9 ocen) przy zupełnym braku oceny – 5,0. Tej ostatniej po II semestrze było już 12, a ocen 4,5 (32), wraz z barkiem ocen 3,5. To kroczące postępowanie ewaluacyjne zawdzięczamy M. Scrivenowi²⁹, operującemu pojęciami ewaluacji kształtującej i sumującej³⁰. Warto w tym miejscu przywołać kolejne stanowisko, w tym W.J. Pophama, dla którego odbiorcami ewaluacji kształtującej, czyli w toku są twórcy i uczestnicy systemu kształcenia. Dlatego tak ważną pozostaje ich opinia³¹, zaś w ewaluacji sumującej – „społecznych konsumentów tego systemu³²”. Dlatego słusznie ocenianie zewnętrzne uznaje się za praktyczne zastosowanie ewaluacji sumującej, czyli końcowej przedstawione w opiniach studentów w ankiecie ewaluacyjnej³³ oraz końcowe wyniki testowania³⁴. Narzędzia testowe – poza pytaniami z tzw. wejścia³⁵, zawierały pytania

²⁶ Efekty uczenia się (learning outcomes) to zakres tego, co uczący się wie, rozumie i potrafi wykonać, po ukończeniu procesu uczenia się. Stanowią one podstawę przy tworzeniu programów kształcenia i szkoleń. Analogicznie do Europejskich Ram Kwalifikacji ujęte są one w kategoriach wiedzy, umiejętności i kompetencji (personalnych, społecznych). W: *ECVET – European Credit System...*, s. 7.

²⁷ Baraniak, D. Cichy (red.), *Testy osiągnięć słuchaczy uczestniczących w studiach* op.cit.

²⁸ B. Baraniak, J. Brzeziński, E. Buchcic, D. Cichy, D. Nawrat, R. Kowalski, A. Kulpa-Puczyńska, T. Stachurska-Maj, A. Strumińska-Doktor, E. Wolter, I. Zeber-Dzikowska, *Karty jednostek modułowych – przedmiotów studiów podyplomowych „Poradnictwo zawodowe otwarte na kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa”*. Dokumentacja projektu, Warszawa 2016.

²⁹ M. Scriven, *Perspectives of Curriculum Evaluation*, Trd. R. Tyler, R.M. Gange, M. Scriven. Chicago 1967; Zob. także: tenże, *The Metodology of evaluation*. W: *Reaserch EbglewoodCliffs*. Red. C.H. Weiss, New Jersey 1972; również tenże, *Evaluation Perspectives and Procedures*. W: *Evaluation in education*. Red. W.J. Pophm. Berkeley 1974.

³⁰ Tamże.

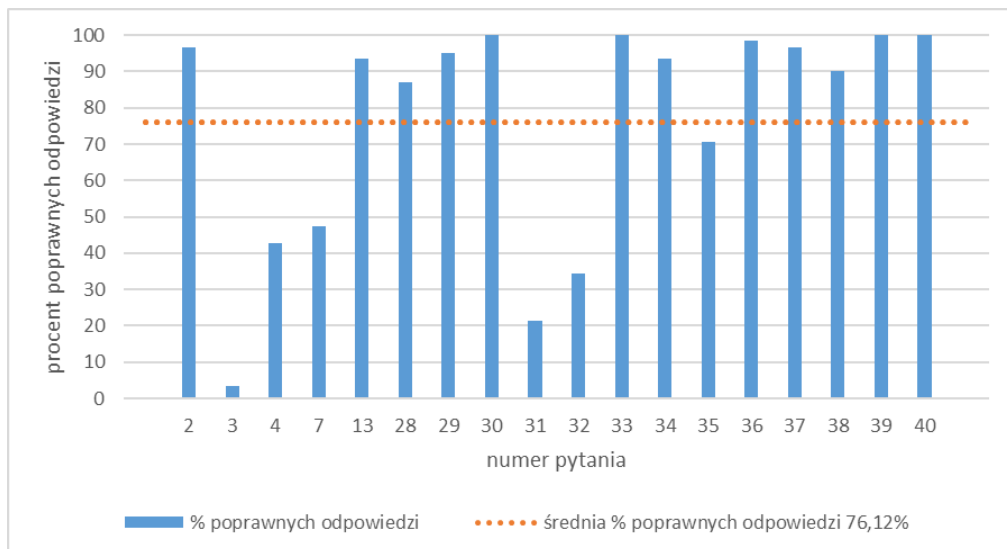
³¹ W.J. Popham, *Educational Evaluation*. Englewood Cliffs. 1975.

³² Tamże, s. 14.

³³ B. Baraniak, *Ewaluacyjne badanie ankietowe ...* op. cit.

³⁴ Baraniak, D. Cichy (red.) *Testy osiągnięć słuchaczy ...* op. cit.

badające dodatkowe osiągnięcia słuchaczy, a sposób radzenia sobie z odpowiedziami w nowej, poszerzonej formule testu ilustruje rys. 1.



Rys. 1. Procentowy rozkład poprawnych odpowiedzi na nowe pytania dodane do końcowego badania testowego

Treść wykresu 3 ukazuje, że większość pytań nie sprawiła słuchaczom kłopotów, a mieli oni problem jedynie z pytaniami nr 3 dotyczące pojęcia antropopresji, które znane okazało się tylko dla 2 osób z 61, co stanowi tylko 3,3% odpowiedzi uczestniczących w badaniu³⁶. Trochę lepiej słuchacze poradzi sobie z piramidą społecznej odpowiedzialności korporacyjnej, na które poprawną odpowiedź udzieliło 13 osób z 61, co stanowi 21,3% uczestniczących w badaniu³⁷. Wreszcie pytanie o czynniki związane z działalnością współczesnych przedsiębiorstw, istotnych dla kształtowania postaw środowiskowych pracodawców i pracowników również nie było zbyt przystępne dla słuchaczy, bowiem na to pytanie poprawnej odpowiedzi udzieliło 21 osób z 61, co stanowi 34,4% uczestniczących w badaniu³⁸. Uzyskany wynik pokazuje, iż to one sprawiły kłopoty słuchaczom. Ich niskie osiągnięcia nie obniżyły drastycznie całkowitego poziomu wiedzy. Pozwolił on na uzyskanie średniej, bliskiej ocenie dobrej, a średni poziom wiedzy z badania po II semestrze opisała średnia na poziomie 4,68, odpowiadająca ocenie bardzo dobrej dzięki podniesieniu jej wynikami

³⁵ K. Symela, *Projekty wdrożeniowe i ewaluacja programów nauczania – doświadczenia projektów PHARE realizowanych w Polsce. W: Wdrażanie i ewaluacja kształcenia zawodowego*. Red. K. Symela. T III serii: Unowocześnianie kształcenia zawodowego. Red. B. Baraniak, Warszawa – Radom 1995–1997.

³⁶ Baraniak, D. Cichy (red.), *Testy osiągnięć słuchaczy ...* op. cit. B. Baraniak, *Obliczenia i konstrukcje wykresów na podstawie wyników testów osiągnięć ...*

³⁷ Tamże.

³⁸ Tamże.

umiejętności za praktyczne działania. Za takie uznane zostały autorskie prezentacje słuchacze, wysoko ocenione. One zilustrowały umiejętności, tak cenione jako element osiągnięć projektowych³⁹. Tak było też w odniesieniu do pierwszych absolwentów tej nowej formy edukacyjnej, zorganizowanej w ramach funduszy EOG⁴⁰.

Podsumowanie. Przedstawiłam nie tylko koncepcję podyplomowych studiów „Poradnictwo zawodowe otwarte na kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa”, ale również próbę odpowiedzi na pytania o obecności treści ekologicznych w poradnictwie zawodowym i ich zasadności w dokształcaniu i doskonaleniu, ale również i w kształceniu doradców zawodowych. Koncepcja studiów podyplomowych wpisuje się w potrzebę modelowania poradnictwa zawodowego, które nie powinno pomijać problemów ekologicznych, ale je eksponować wraz z popularyzacją zawodów o tym profilu. Pracownicy, jak i pracodawcy, muszą być świadomi potrzeby chronienia przyrody i promocji postaw przyjaznych środowisku. Propozycja studiów podyplomowych wpisuje się w stanowisko R. Kwaśnicy: „żeby przełamać dotychczasowe schematy postępu potrzebne są dzisiaj: nowe, liczące się z potrzebami naturalnego środowiska technologie, nowe (niekonwencjonalne) źródła energii, nowa przyjazna ludziom organizacja pracy, wykorzystująca możliwości technik informatycznych w organizację życia społecznego”⁴¹, wyznaczając profil modelowania nie tylko poradnictwa zawodowego, ale w szerszym znaczeniu polskiej szkoły. Dobrze, że studia podyplomowe „Poradnictwo zawodowe otwarte na kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa” wpisały się w aktualny trend promocji środowiska przyrodniczego, a także różnorodności metod wraz z zajęciami terenowymi, przybliżającymi nowoczesne oczyszczalnie ścieków, segregacje odpadów wraz z ich zagospodarowaniem i przeznaczeniem na społecznie użyteczne cele, takie jak np. materiały do uszczelniania, izolacji, a także rekultywacji gruntów. W działalności tej również pojawiły się nowe stanowiska pracy i potrzeba ich zawodoznawczej promocji. Zatem czas na modelowanie kształcenia doradców zawodowych celem wzbogacenia o treści ekologiczne, stanowiące równorzędny – do nurtu zawodoznawczego i wymagań pracy – zakres porady zawodowej.

Bibliografia

1. Baraniak B., *Ankieta ewaluacyjna badanie ankietowe słuchaczy uczestniczących w studiach podyplomowych „Poradnictwo zawodowe otwarte na kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa”*, jako komponencie projektu „Poradnictwo zawodowe otwarte na kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa” Dokumentacja projektu, Warszawa 2016.
2. Baraniak B., Brzeziński J., Buchciec E., Cichy D., Nawrat D., Kowalski R., Kulpa-Puczyńska A., Stachurska-Maj T., Strumińska-Doktór A., Wolter E., Żeber-Dzikowska I., *Karty jednostek moduło-*

³⁹ Tamże.

⁴⁰ B. Baraniak, Projekt „Poradnictwo zawodowe otwarte na kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa”. Warszawa 2015.

⁴¹ R. Kwaśnica, O szkole poza kulturą oczywistości. Wprowadzenie do rozmowy. Wydawnictwo Naukowe Dolnośląskiej Szkoły Wyższej. Wrocław 2015, s. 16.

- wych – przedmiotów studiów podyplomowych „Poradnictwo zawodowe otwarte na kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa”. Dokumentacja projektu, Warszawa 2016.
3. Baraniak B., Cichy D. red., *Testy osiągnięć słuchaczy uczestniczących w studiach podyplomowych „Poradnictwo zawodowe otwarte na kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa”*. Brzeziński J., Obliczenia wyników testu. Baraniak B., Interpretacja i prezentacja danych testu. Dokumentacja projektu, Warszawa 2016.
 4. Baraniak B., Cichy D., *Autorski modułowy programu podyplomowych studiów „Poradnictwo zawodowe otwarte na kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa”*. Projekt studiów „Poradnictwo zawodowe otwarte na kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa”. Warszawa FRSE 2015.
 5. *ECVET – European Credit System for Vocational Education & Training*. Podstawowe informacje oraz wskazówki dotyczące organizowania mobilności edukacyjnej. Warszawa. Zespół Ekspertów ECVET Polska 2014.
 6. Hejnicka-Bezwińska T., *W poszukiwaniu tożsamości pedagogiki. Świadomość teoretyczno-metodologiczna współczesnej pedagogiki polskiej (geneza i stan)*. Bydgoszcz 1989.
 7. Jeruszka U., *Uwarunkowania prawno-organizacyjne wdrażania i ewaluacji nowych programów nauczania – stan aktualny i kierunki zmian*. W: *Wdrażanie i ewaluacja treści kształcenia zawodowego* red. K. Symela. Warszawa 1998,
 8. Komorowska H., *Metody badań empirycznych w gladodydaktyce*. Warszawa 1982.
 9. Kruszewski K., *Zmiana a wiadomości. Perspektywy dydaktyki ogólnej*. Warszawa 1987.
 10. Kwaśnica R., *O szkole poza kulturą oczywistości. Wprowadzenie do rozmowy*. Wrocław 2015.
 11. Niemierko B., *Inwentarz programowy*. W: Ornstein A.C., Hunkins F.P., *Program szkolny. Założenia, zasady, problematyka* Warszawa 1998.
 12. Niemierko B., *Planowa zmiana w uczniu jako osnowa dydaktyki. Perspektywy pomocnicze*. „Kwartalnik Pedagogiczny” nr 1, 1983;
 13. Niemierko B., *Od pomiaru sprawdzającego do dydaktyki*. „Edukacja” nr 1, 1985.
 14. Niemierko B., *Treść nauczania jako pojęcie i dźwignia rozwoju dydaktyki*. „Edukacja” nr 1, 1988.
 15. Niemierko B., *Pomiar sprawdzający w dydaktyce*. Warszawa 1990.
 16. Niemierko B., *Między oceną szkolną a dydaktyką*. Warszawa 1999.
 17. Niemierko B., *Pomiar wyników kształcenia zawodowego*. Warszawa 1996., Niemierko B., *Od celów operacyjnych przedmiotu szkolnego do ewaluacji programów kształcenia*. Brwinów 2000.
 18. Niemierko B., *Kształcenie szkolne. Podręcznik skutecznej dydaktyki*. Warszawa 2007.
 19. Niemierko B., *Pomiar wyników kształcenia zawodowego*. Warszawa 1996.
 20. Popham W.J., *Educational Evaluation*. Englewood Cliffs. 1975.
 21. Radnor H., *Ewaluacja*. Warszawa – Radom 1994.
 22. Scriven M., *Perspectives of Curriculum Evaluation Evaluation*, Trd. R. Tyler, R.M. Gange, M. Scriven. Chicago. 1967.
 23. Scriven M., *The Metodology of evaluation*. W: *Reaserch Ebglewood Cliffs*. Red. C.H. Weiss, New Jersey 1972.
 24. Scriven M., *Evaluation Perspectives and Procedures*. W: *Evaluation in education*. Red.: Pophpm W.J., Berkeley 1974.
 25. Symela K., *Projekty wdrożeniowe i ewaluacja programów nauczania – doświadczenia projektów PHARE realizowanych w Polsce*. W: *Wdrażanie i ewaluacja kształcenia zawodowego*. Red. K. Symela. T III serii: *Unowocześnianie kształcenia zawodowego*. Red B. Baraniak, Warszawa – Radom 1995–1997.
 26. Wiatrowski Z., *Podstawy pedagogiki pracy*. Włocławek 2005.

dr hab. Barbara BARANIAK, profesor UKSW

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego
baraniak.barbara@gmail.com